

FARMÀCIA SURROCA 125 ANYS AL SEU SERVEI

Esther Gurri i Costa i Sara Torras i Surroca

En un món tan canviant com és l'actual, l'extinció dels petits comerços i els canvis en les professions liberals han portat a un panorama en què costa trobar cap semblança amb el que visqué la generació de postguerra, per no dir l'anterior. Per això sorprèn agradablement trobar el cas de la farmàcia Surroca i parlar d'un ofici i una família que han estat lligats estretament a Badalona més d'un segle.

La farmàcia Surroca ha seguit les vicissituds de la vida badalonina i ha evolucionat al ritme que ho feia la societat i l'economia de la població. Tot i que les funcions del farmacèutic han estat sempre les mateixes, ha canviat molt la manera de donar servei. Dels pots on hi havia els continguts per fer les fórmules magistrals als actuals productes farmacèutics, han passat 125 anys. Aquesta és la raó del present article: la pervivència d'una família i una activitat a Badalona des del segle XIX fins al segle XXI.

La situació de la farmàcia al segle XIX

A les primeres dècades del segle XIX, i en plena coincidència amb els avatars polítics del país, els farmacèutics espanyols es movien entre els que seguien aïllats practicant l'esquema clàssic de formació d'apotecaris i els que intentaven un aprenentatge a partir de textos francesos que parlaven d'una nova manera de concebre el món dels medicaments. Aquesta proliferació de tractats influiria en l'aparició reglamentada dels estudis de farmàcia, ja fos en col·legis o a les facultats, a partir de 1845.

Una fita de la ciència farmacèutica al segle XIX va ser l'aprovació, l'any 1860, de les *Ordenanzas de Farmacia*, que regulaven tots els aspectes de la professió, de les quals algunes normes encara avui són vigents. Entre d'altres es pot destacar el fet que, a partir d'aquest moment, només els far-

macèutics amb títol legal podien elaborar i vendre medicaments, que només es podia ser propietari d'una sola farmàcia o que per obrir una farmàcia calia demanar un permís a l'alcalde, en què hi havia de constar el plànol del local, la llista de medicaments i els aparells obligatoris segons el petitori.¹ La concessió de la llicència d'obertura d'una farmàcia estava sotmesa a la inspecció que n'havien de fer l'alcalde de la població, el subdelegat de Farmàcia de la zona, un metge i un veterinari de la ciutat. També s'obligava el farmacèutic a viure en el mateix local on estigués instal·lada la farmàcia, ja que no estaven regulades, com actualment, les hores d'obertura ni els torns. Era obligatori portar un llibre copiador de les receptes despatxades i es prohibia l'anunci de medicaments en diaris que no fossin de medicina, farmàcia, cirurgia o veterinària, prohibició que no es va complir fins al primer quart del segle XX.

El 1898 s'implantà l'obligatorietat de col·legiar-se, que més tard es va declarar lliure fins que el 1917 va ser novament obligatòria. A cada província s'establí un col·legi amb categoria de corporació oficial, federat amb els de les altres províncies en la *Unión Farmacéutica Nacional*, antecedent del *Consejo General de Colegios Oficiales de Farmacéuticos*, constituït després de la Guerra Civil.

La farmàcia del segle XX, sobretot a partir de 1914, tingué un desenvolupament espectacular amb el pas de la fórmula magistral a la industrial. A partir d'aquest moment els laboratoris farmacèutics fabricaren industrialment les especialitats que els metges prescrivien, deixant per a casos ocasionals la preparació de medicaments per part del farmacèutic als seus laboratoris.

Les farmàcies de Badalona

Quan Joan Surroca Viñeta s'instal·là a Badalona el 1878, només hi havia, que coneguem, quatre farmàcies. Una de situa-

da al carrer de Barcelona, núm. 32, regentada per Joan Francesc Gassol; una altra de regentada per Agustí Coll al carrer del Lleó;² una tercera, situada al Camí Ral (avui Francesc Layret), de Pau Capmany; i la del carrer de Barcelona, cantonada amb la plaça de la Constitució, propietat de Miquel Vergés.

El creixement industrial i demogràfic de Badalona és espectacular a les darreries del segle XIX i a inicis del XX, fet que també queda reflectit en el nombre de farmàcies que es van obrir. L'any 1936 hi havia divuit farmàcies a la ciutat, situades als barris del Centre, el Progrés, Casagemes i Artigues, mentre que a Dalt de la Vila no n'hi va quedar cap, fet que també indica el canvi d'emplaçament de l'activitat ciutadana.

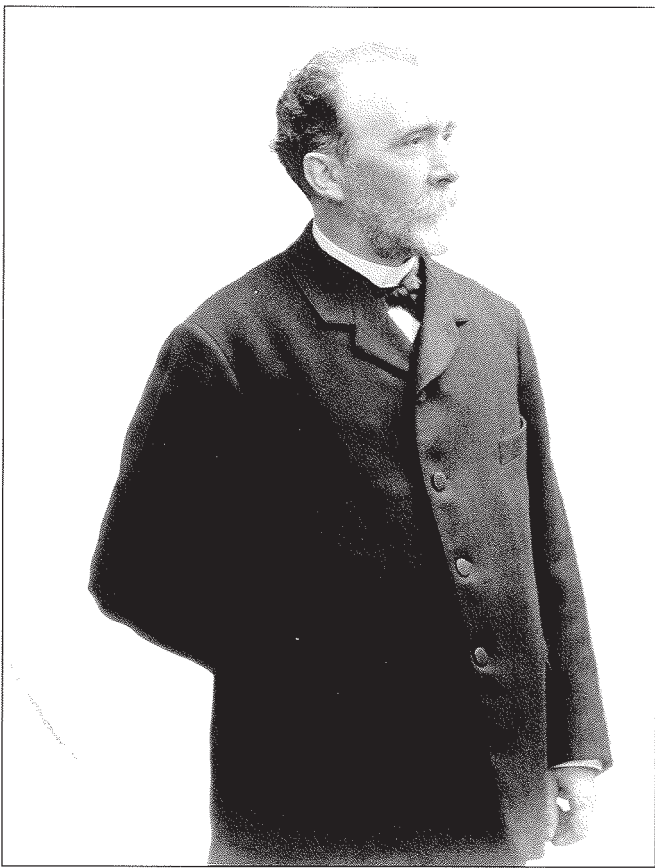
A tall d'anècdota, es pot observar que el col·lectiu de farmacèutics de Badalona era força heterogeni pel que fa a la seva procedència. Així, en el període comprès entre 1870 i 1920 en trobem de Badalona, Barcelona, Olot, Tarragona, Palamós, Tordera, la Bisbal del Penedès, Lleida, els Omells de na Gaia (Urgell), Cadaqués, Capellades, València, Silla de València, Almadén, Mequinensa, i fins i tot de Nova York.

Dels farmacèutics d'aquesta època cal fer esment de la pervivència avui dia d'algunes famílies: Surroca des del 1878, Montguió des del 1902, Batlle des del 1905, Calvo des del 1918, Serentill des del 1919 i Salla des del 1922.

Una nissaga de farmacèutics

Joan Surroca i Viñeta va néixer el 1851 a Amer (la Selva), en el si d'una família de classe mitjana, comerciant, que vivia del negoci dels grans i llavors i de la venda al detall de tabac. Era el segon de tres germans, va estudiar al Seminari de Girona i en va sortir durant la revolució anomenada «la Gloriosa» (18 de setembre de 1868), encapçalada per Joan Prim Prats, que

va derrocar la monarquia borbònica d'Isabel II i transformà el sistema polític. El nou règim preveia un ensenyament laic, fet pel qual es van tancar tots els centres religiosos. En aquestes circumstàncies Joan Surroca va decidir anar a Barcelona a estudiar Farmàcia i es va instal·lar a casa d'uns oncles que vivien a Badalona.

Joan Surroca Viñeta. Arxiu família Surroca

Mentre estudiava la carrera va fer pràctiques a la farmàcia de l'Hospital de la Santa Creu. El 30 de juny de 1877 es va llicenciar en Farmàcia a la Universitat de Barcelona. L'any següent, el 1878, obrí una farmàcia a Badalona, al carrer de Mar, núm. 57, que el 12 d'abril de 1881 va traslladar al local número 46 del mateix carrer. En aquesta època Joan Surroca no tancava l'establiment fins a les onze de la nit, com havia vist que ho feia la seva família amb la botiga de gra que tenien a Amer.

Joan Surroca Viñeta s'implicà de manera activa en la vida social badalonina, ja fos contribuint econòmicament en les celebracions locals, o assumint funcions administratives de certa responsabilitat. Així, a l'abril de 1885 va ser nomenat fiscal suplent del Jutjat Municipal³ i el 1887 esdevingué jutge municipal, càrrec que ocupà fins al 1891.⁴ Les tasques del jutge municipal incloïen l'aixecament d'actes dels esdeveniments i incidents locals, així com el manteniment i el control del Registre Civil i el Cens Electoral.

El primer d'abril de 1886 es casà amb Carme Caritg Argemí, filla de l'exalcalde Josep Caritg Arnó.⁵ La cerimònia, la primera celebrada a la capella de l'Asil de Sant Andreu, va ser seguida amb gran expectació, tal com ens explica la premsa de l'època, i va comptar amb l'assistència de nombroses personalitats de la ciutat.⁶ Els padrins van ser Evarist Arnús i Francesc d'A. Guixeras, alcalde de Badalona, en representació d'Antoni Ferratges (que més tard seria nomenat marquès de Mont-roig), aleshores senador que, com Evarist Arnús, era fill adoptiu de la vila.

El seu esperit innovador es pot observar amb la instal·lació d'una màquina de fer gel l'any 1884, ja que considerava que era un element higiènic bàsic per alleugerir les contusions del cos i cohibir malalties, com la sortida de sang per la boca ocasionada per úlceres d'estómac. Cal fer notar que aleshores no hi havia cap màquina d'aquest tipus a Badalona.⁷

Amb aquesta màquina també es feia l'aigua *frappée*, aigua amb gel que el servei de les famílies benestants anava a buscar a l'hora de dinar.

Va ser un bon investigador i va elaborar diverses especialitats farmacèutiques, que va poder comercialitzar. La més destacada va ser un fàrmac per combatre la diabetis, l'*Antidiabetis Surroca*, producte que li va reportar prestigi. Era un antidiabètic oral que va quedar obsolet en el moment en què es va descobrir la funció del pàncrees i la insulina. No obstant això, durant quaranta anys s'aplicà amb èxit a Europa i a Amèrica. Això li va reportar la medalla d'or no tan sols a l'exposició Universal de Barcelona del 1888, sinó també a Nàpols, i que el 1890 fos nomenat membre de la *Société Scientifique Européenne* de Brussel·les.

A l'Exposició Universal de Barcelona de 1888 va guanyar la medalla d'or amb preparats com el *Jarabe de Fosfato de Cal Gelatinoso*, un reforç de calç, el *Jarabe de Rábanos Iodado*, per al tractament del goll, l'*Albúmina restauradora*, reconstituent fet amb clara d'ou, del qual es conserva la patent del Ministerio de Fomento del 1899, i el *Vino de Peptona Pépsica*, un digestiu.

ANTI-DIABETES SURROCA
MARCA REGISTRADA

Nuevo, único y primer remedio cierto para la Diabetes.—No puede perjudicar y pronto el diabético conoce su mejoría, que sigue hasta la completa curación. Fijarse y atenerse al prospecto. 15 pesetas caja. Depósito principal: J. Surroca, farmacéutico, Badalona, teléfono 3,068, desde donde se remite por correo, previo pago. Venta al por mayor: señores Vicente Ferrer y C.³, Sociedad Farmacéutica y Uriach y compañía.—Al detall: principales Farmacias.

Anunci a la revista *Por Mar y Tierra* del 6 de juliol del 1896 que s'editava a Barcelona i tenia corresponsals a París, Nova York, L'Havana i Manila

També elaborava medicaments comuns, igualment molt apreciats en aquell moment, com l'*Aigua de roses*, que guaria les inflamacions de nas, llavis i ulls; l'*Aigua Naf*, un destil·lat de la flor de tarongina per al mareig o el *Jarabe de las cinco raíces*, que era un aperitiu.

Va morir el 17 de febrer de 1928 als 77 anys d'edat, curiosament quan s'havien complert cinquanta anys de la inauguració de la primera farmàcia Surroca. La premsa va comentar que va ser un badaloní excel·lent, un home bo i un amic lleial, que no va figurar mai a cap partit polític i només participà en actuacions que procuraven l'interès general de la ciutat.⁸

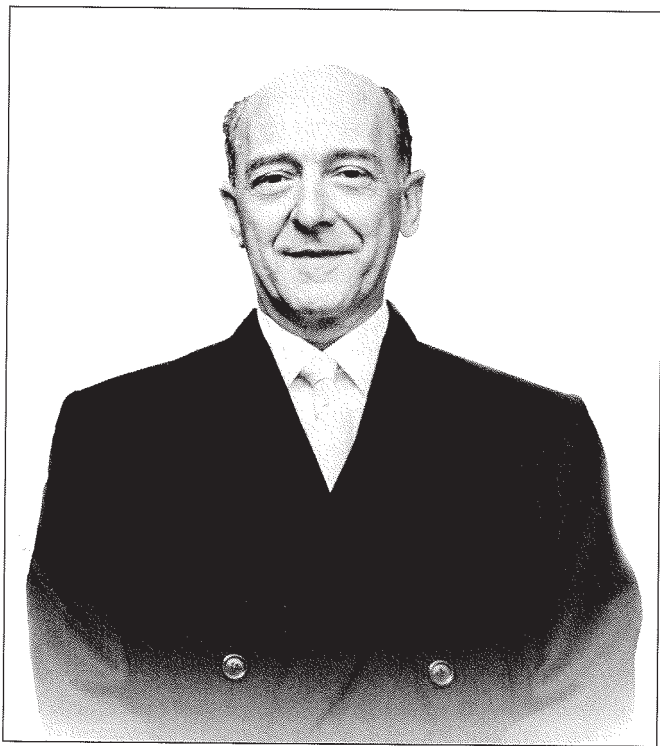
El succeí al capdavant de la farmàcia, Joan Surroca Caritg, nascut a Badalona el 1892. Es casà el 1928 amb M. Assump-

Etiquetes del *Jarabe de las cinco raíces*, *Jarabe pectoral de médula de vaca* i *Esencia de Zarparrilla de Honduras*. Arxiu família Surroca

ció Coret Palay, filla d'un dels primers doctors en medicina de Badalona, Joan Coret i Ambrós, i néta de Joaquim Palay Jaurés propietari de la primera fàbrica de galetes de Badalona, que havia estat fundada pel seu pare, i exalcalde de la ciutat.⁹ Varen tenir tres fills: Joan, Sara i Josep.

Es llicencià en Farmàcia a la Universitat de Barcelona el 17 de juny de 1911, i es doctorà a Madrid el 30 de març de 1918. El 24 d'abril del 1922 obtingué la llicència de la farmàcia per cessió del seu pare.

Joan Surroca Caritg. Arxiu família Surroca

Va ser agregat del Laboratori de Bacteriologia de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona i auxiliar de curs de Bacteriologia de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

Personatge de tarannà inquiet com el seu pare, va tenir una intensa activitat tant farmacèutica com social. Però si Joan Surroca Viñeta destacà sempre com a elaborador de productes, el seu fill, Joan Surroca Caritg, s'inclinà per desenvolupar tot tipus d'anàlisis farmacèutiques.

La seva activitat i sensibilitat per la farmàcia el portà a ser vicepresident del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona entre els anys 1915 i 1916, i vocal tercer entre els anys 1919 i 1921. Per tant, hem de pensar que visqué de prop un moment en què l'activitat farmacèutica experimentà importants avenços cap a la professionalització i millora del servei.

En aquest període s'aprovà el descans setmanal del diumenge a la tarda i s'establiren torns de guàrdia entre les farmàcies de Barcelona i dels pobles agregats (1916), s'aprovà el reglament per a la implantació de l'obligatorietat de col·legiar-se (1917), s'inicià la normativa oficial per a la fabricació industrial de medicaments (1919), es publicà el primer número de la *Mancomunitat Farmacèutica Catalano-Balear* amb la finalitat de coordinar les activitats dels col·legis de les diferents províncies catalanes i balears, i s'aprovà la Reial Ordre del 20 de febrer de 1921, en què s'obligava els farmacèutics a tenir un llibre receptari oficial on anotar totes les receptes lliurades.

Amb l'esclat de la Guerra Civil l'any 1936, Joan Surroca Caritg, que era l'únic farmacèutic, juntament amb Pere Cairó, considerat «*persona pudiente*» tal com es desprèn de la documentació conservada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona, podia ser objecte de persecució per part dels escamots incontrolats dels primers mesos del conflicte. Els efectes de la guerra van ser visi-

bles amb la confiscació i col·lectivització de la seva farmàcia, com va passar amb la resta, pel Comitè de Salut Pública. La farmàcia Surroca ho va ser el 29 de juliol de 1936, en què va passar a ser gestionada per la Cooperativa Sanitària Germanor. Joan Surroca Caritg va continuar fent de farmacèutic assalariat. Una conseqüència de la confiscació va ser l'impediment de l'accés a la farmàcia des de dins de l'habitatge. El conflicte bèl·lic va afectar la família, ja que el cunyat de Joan, Andreu Coret Palay, va ser allistat en qualitat de metge i va morir en el front d'Aragó deixant la seva esposa amb un fill petit.

L'arribada del nou règim va comportar una forta repressió. Entre d'altres coses, es va prohibir qualsevol manifestació pública en català, raó per la qual va ser obligatòria la «castellanització» de tots els rètols i anuncis. Això va obligar la família Surroca a canviar tots els rètols de la farmàcia, fór-

Joan Surroca Coret i Sara Torras Surroca. Arxiu família Surroca

mules, documents, impresos, etc., fet que va indignar el cap de família, tot i que no s'hi va poder oposar.

Sabem també de la seva inquietud pels animals, que el va portar a ser apicultor aficionat i membre de la Societat Pajaril, i del seu gust per les plantes, especialment per les roses, fet pel qual formava part dels Amics de les Roses, que al maig de 1950 van organitzar la seva primera exposició al Museu.

Morí el 9 de gener de 1979 i la premsa badalonina el definí aleshores com una persona de caràcter simpàtic, amb una àmplia cultura i que tenia grans amistats.¹⁰

Actualment porten la farmàcia la tercera i quarta generacions de la família, Joan Surroca Coret (Badalona, 1930), llicenciat el 1959, que prengué el relleu de l'establiment el 1962, i Sara Torras Surroca (Badalona, 1967), llicenciada el 1990. Tots dos mantenen la vocació de servei dels seus antecessors i han sabut conservar l'estructura de la farmàcia adaptant-la als nous temps.

La farmàcia

Com hem vist, Joan Surroca Viñeta inaugurà una farmàcia a l'actual carrer de Mar, núm. 57, el 26 de gener de 1878, tot i que no se li concedí la llicència d'obertura fins al 23 de setembre següent.¹¹ El local era reduït i tenia una forma senzilla, amb un aparador que contenia una bola de cristall amb aigua tenyida de blau i gravada amb una estrella.¹² Sembla que aquesta esfera sempre estava il·luminada i que era un distintiu de les farmàcies, un objecte curiós del qual també ens parla la premsa de l'època.¹³

El 12 d'abril de 1881 es traslladà a la finca de l'actual carrer de Mar, núm. 46, on després hi hauria la coneguda merceria de Cal Tutut (actualment hi ha la botiga Benetton), que tot i el canvi d'activitat, conservà durant tota la seva existència els mateixos

aparadors de la farmàcia. La premsa de l'època es fa ressò d'aquest trasllat i de la inauguració del nou local, i ens fa saber que l'establiment havia estat restaurat «*con gran lujo y bajo los adelantos más modernos*».¹⁴ La façana tenia un aparador a banda i banda amb una porta d'entrada central al fons, fent un petit vestíbul. A l'aparador continuava present la bola de vidre que hi havia hagut a la primera farmàcia. A l'altre aparador hi havia la figura d'un jove amb una túnica de seda que a sobre portava un aparell ortopèdic, en forma de cinturó, per protegir hèrnies.

Al l'interior, la farmàcia tenia armaris laterals amb 116 pots de porcellana, decorats amb la copa i la serp, amb l'ornamentació de color marró fosc i daurada, la majoria amb rètols en llatí de les drogues vegetals, minerals o animals que contenen, així com els pots de vidre amb taps esmerilats amb tintures, fluids, extractes secs i pólvores. Els pots de porcellana ja eren al número 57, però com que hi havia més prestatgeries se'n van encarregar uns quants més, que es reconeixen perquè el color de la tinta no té exactament el mateix to.

Al fons de la farmàcia hi havia el cordialer, l'armari amb prestatges on es col·locaven els pots de vidre amb les tintures. A l'angle del fons hi havia una fornícula amb dues estàtues al·legòriques de la farmàcia, i davant del cordialer, el mostrador amb les balances i un escriptori amb el receptari.

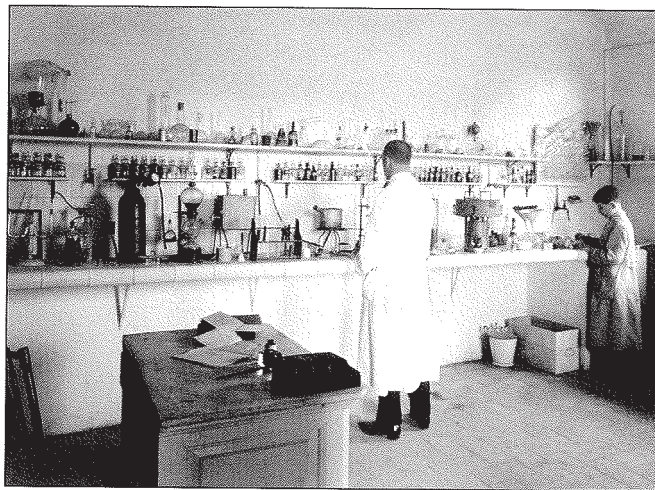
El sostre era un enteixinat de guix fent casetons decorats amb petits aglans i rossetons en relleu. En el centre hi havia un llum de sostre de sis braços, amb tulipes esfèriques i prismes de cristall que omplien de reflexos l'estança. Inicialment era un llum d'acetilè, després es féu servir el gas.

El 1894 Joan Surroca Viñeta comprà Can Gatxó, una masia situada també a la zona del carrer de Mar, orientada de cara a llevant i que tenia un petit hort al voltant. La va fer enderrocar i

va construir-hi un nou edifici alineat al carrer de Mar, amb un gran jardí a la part del darrere que continua per darrere les cases veïnes del carrer de Mar i té sortida pel carrer de Jesús.

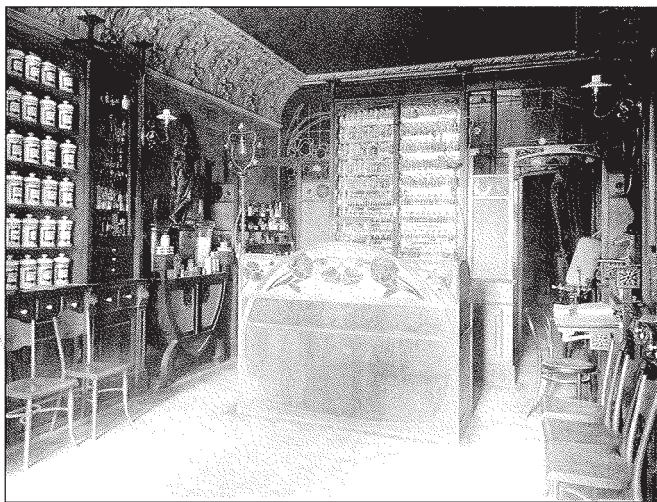
Durant el 1895 i el 1896 va demanar successivament tres permisos per construir un edifici de planta baixa i primer pis, un edifici annex, i un cobert de dos pisos al fons del pati, destinat a laboratori, sempre segons projectes del mestre d'obres Jaume Botey.¹⁵ Joan Surroca Viñeta hi va fer els específics i a la planta baixa hi instal·là un alambí per a destil·lació, i Joan Surroca Caritg el va ampliar i hi va col·locar nous aparells, com una estufa de cultiu, una centrifugadora, etc. per fer-hi les anàlisis químiques, bacteriològiques i farmacològiques.

Fins al 1905 en què hi traslladà la farmàcia,¹⁶ l'immoble va estar llogat al Casino Badalonés, que hi instal·là un cafè i billars, i un any va muntar l'envelat al pati.

Joan Surroca Caritg al laboratori. Arxiu família Surroca

Aquesta farmàcia era d'estil modernista. Va ser dissenyada per l'arquitecte badaloní Joan Amigó Barriga (1875-1958). La façana tenia una gran portalada fent cancell, amb un aparador central i una porta a cada banda. La vidriera de l'aparador era de peces de vidres de colors emplomats amb la representació de roses i cascals, i va ser construïda per la casa Pallejà de Barcelona. Al centre de l'aparador destacava la figura del jove amb elements d'ortopèdia que ja havia estat al local anterior. Molts es pensaven que era una imatge religiosa i abans d'entrar se senyaven. A l'interior, just passades les portes, hi havia miralls de grans dimensions a cada banda; però el que més destacava era el mobiliari: un taulell amb uns vitralls florals i un llum a cada banda, al seu darrere el cordialer i uns mobles laterals, un per a l'escriptori i un altre per elaborar les fórmules, tots dos mobles coronats per escultures, possiblement representacions de Galè i Hipòcrates amb el símbol de la serp. Tot aquest mobiliari ja estava al local anterior.

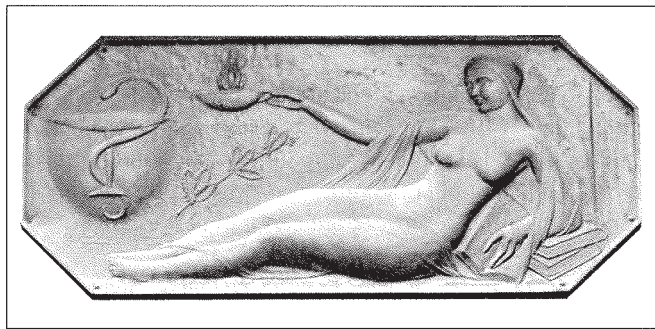

Interior de la farmàcia (1905-1932). Arxiu família Surroca

Als anys trenta la farmàcia es va quedar petita davant les necessitats dels nous temps i per això Joan Surroca Caritg va decidir reformar-la.¹⁷ Les obres van ser encarregades novament a Joan Amigó. La inauguració de la botiga va coincidir amb la Festa Major del 1933.¹⁸

Les tasques de reforma van incloure la façana, en estil *art déco*, que avui dia encara es conserva. De la façana i les portes destaca la decoració en baix relleu de coure que va fer el destacat metallista barceloní i professor de l'Escola Massana, Xavier Corberó. Com a curiositat, esmentarem que el relleu de la dona de la façana, que representa la ciència farmacèutica, es va fer perquè faltava un tros de marbre per completar el fris. En un primer moment la dona anava completament nua, però posteriorment no es va considerar adequat i li van afegir un vel.

La reforma interior va ser encarregada a Pere Crespo, de la casa Murgya, que va ser la que va fer els vidres i els miralls, i va consistir a allargar el local en detriment de les estances interiors. A la porta del cancell es va eliminar l'aparador amb les portes laterals i es va substituir per una gran porta central.

Detall del baix relleu de la façana. Fotògraf: Jordi Falgueras

El mobiliari modernista que s'havia instal·lat feia prop de trenta anys es va eliminar totalment, i es van col·locar dues grans prestatgeries a banda i banda per disposar-hi les medicines, reservant la lleixa superior per als pots de porcellana. Les prestatgeries estaven dividides, a mitja paret, per un mirall vertical acabat en forma semihexagonal, amb la imatge gravada d'unes gaceles. On s'acabaven les prestatgeries es disposava, a la part central, un taulell-vitrina de forma hexagonal d'1,35 m de llargada, amb marbre negre a sobre, com el del sòcol de les parets. Al darrere d'aquest taulell, hi havia una obertura de secció pentagonal, coberta amb vidres decorats amb formes geomètriques i vegetals (heures i plantes medicinals), que donava pas a la zona de treball de la botiga, on hi havia l'escriptori i les taules per als preparats, separada per un vidre rectangular a mitja alçada amb una decoració de flors i una serp central. A l'interior de les falses pilastres, en dos armaris, es guardaven els pots de vidre, únics elements, juntament amb els pots de porcellana, que s'han conservat, de farmàcia en farmàcia, i reforma rere reforma, des del 1878.

La paret del fons de la farmàcia es va decorar amb un arbre al·legòric, dissenyat i pintat pel famós artista Xavier Nogués (1873-1940). Té les arrels en un llibre on hi ha els continguts de la ciència farmacèutica, el tronc és un tors humà i de les branques en pengen els fruits, que són les medalles i distincions rebudes per Joan Surroca Viñeta i Joan Surroca Caritg pels diferents preparats i especialitats farmacèutiques.

El 1996 es fan altres reformes de la farmàcia per adaptar-la als nous temps. Van ser portades a terme per l'arquitecte Pere Casajoana. En aquesta intervenció es van mecanitzar les portes d'entrada a la farmàcia, substituir el terra, afegir vitrines centrals, ampliar la il·luminació, col·locar taulells més amplis i restaurar els motius florals dels vidres.

Aspecte de la façana de la farmàcia des de 1905 a 1932. A l'aparador es pot observar el maniquí que alguns dels clients confonien amb Sant Miquel. Museu de Badalona. Arxiu Josep M. Cuyàs

La farmàcia Surroca i la publicitat

Tot i la prohibició d'anunciar productes farmacèutics en la premsa no especialitzada, trobem en la premsa local nombrosos anuncis a través dels quals podem resseguir també la trajectòria de la farmàcia Surroca fins als anys trenta, moment en què es va fer efectiva la prohibició de la publicitat farmacèutica en la premsa general. Cal dir que, entre totes les farmàcies badalonines, la que més s'anuncià i d'una manera més constant va ser precisament la Farmàcia Surroca.

En un primer moment predominen els anuncis de productes de farmacèutics de Barcelona dels quals la farmàcia tenia l'exclusiva. Així, trobem l'*Elixir de Larra preparado por el Dr. Estarriol*, que segons deia curava, entre d'altres, el mal de cap, el *Lombricido Formiguera*, que feia venir gana i era un reconstituent per als infants o l'*Oxitimol Elixir*, que havia de

Diploma de la Exposició Universal de Barcelona de 1888. Arxiu família Surroca.

calmar el mal de queixal, producte, aquest darrer, que compartien amb la Farmàcia Sayol.

A partir del 1888, trobem el farmacèutic com a fabricant d'específics propis. El que més varietat de productes propis exposà era Joan Surroca, qui, a més, feia saber que havia obtingut premi a l'Exposició Universal del 1888.¹⁹ També eren productors en aquells moments Miquel Vergés, de la farmàcia *La Estrella*, situada al carrer de Mar, 26, i Joan Montguió, del carrer de la Conquesta, 53.

En poc temps el nombre de farmàcies a Badalona es triplica, arran de l'augment demogràfic, i els farmacèutics entren en una mena de lluita comercial fàcilment observable en la premsa. Els anuncis farmacèutics fan esment d'una major puresa dels ingredients, d'horaris d'atenció més extensos, de més escrupolositat en l'atenció i d'uns mèrits acadèmics i professionals més elevats. Joan Surroca es mantingué al marge d'aquesta «guerra comercial», presentant-se com un farmacèutic de llarga presència a la població, i prestigi i professionalitat reconeguts en la innovació i elaboració de fórmules. Durant més de deu anys, entre el 1896 i el 1908, publicà el mateix anunci, en petit format, on simplement relacionava els seus productes premiats i s'anomenava *Farmacia y Laboratorio de Surroca*.

Un aspecte en el qual Surroca va ser innovador és el dels anuncis de productes nous que tenia en exclusiva, productes avui dia d'ús quotidià, però que aleshores només podien trobar-se en una farmàcia, com és el cas de les pastilles de brou (*Caldo Cibilis Instantáneo*, l'any 1894), els insecticides (*Electro-Ozono Valet*, l'any 1905, juntament amb la Farmàcia Sayol) o el iogurt (*Yoghurt Natural Danone*, l'any 1921). Però, en canvi, Surroca no va anunciar mai les aigües minerals medicinals que es posaren de moda en aquesta època i que sí anunciaven i venien altres farmàcies.

A partir dels anys trenta va disminuir la varietat i periodicitat dels anuncis en la premsa local, fins a desaparèixer durant la Guerra Civil. Fins i tot Surroca, que sempre s'havia distingit per la seva regularitat, ara només s'anunciarà per fer saber alguna novetat, com per exemple la instal·lació d'una «balança de precisió per saber exactament el pes de les criatures durant l'alletament»,²⁰ o en els números especials de Festa Major. La raó d'aquest fet, segurament, va ser l'aplicació efectiva de l'*Ordenanza de Farmacia* que prohibia la publicitat farmacèutica fora de les publicacions especialitzades. A partir d'ara la premsa només es farà ressò dels torns de guàrdia de les farmàcies, com encara avui dia succeeix.

*Voldríem agrair l'ajut i col·laboració desinteressada de Joan Surroca Coret i la família Surroca, Margarida Abras i Pou, Jordi Albaladejo, Lourdes Costa i Mena, M. Dolors Nieto i Sabaté, Ignasi Vidal i Sanfeliu, Joan Villarroya Font i Enric Xicart i Parera sense els quals no hauria estat possible l'elaboració d'aquest treball.

NOTES

1. Llistat on es relacionaven tots els objectes i productes indispensables per formar una farmàcia.
2. Inicialment emplaçada al carrer de Mar, Agustí Coll la traslladà l'any 1874.
3. *El Eco de Badalona*, 25 d'abril de 1885.
4. *Ibidem*, 28 de juny 1889.
5. Els períodes 1879-1881 i 1884-86.
6. *El Eco de Badalona*, 3 d'abril de 1886.
7. *Ibidem*, 2 d'agost de 1884.
8. *Ibidem*, 18 de febrer de 1928.
9. En els períodes 1894-95 i 1897-98.
10. *Revista de Badalona*, 14 de febrer de 1979.
11. Arxiu família Surroca. Receptari de Farmàcia, 1878.
12. Arxiu Arxiu Josep M. Cuyàs.
13. *El Eco de Badalona*, 10 d'octubre de 1885.
14. *Ibidem*, 9 d'abril de 1881.
15. *Ibidem*, 17 de juny de 1905.
16. AHCB. Obres i urbanisme. Obres particulars, any 1895, exp. 159; any 1896, exp. 40; any 1896, exp. 119.
17. *Ibidem*, any 1932, exp. 387; *El Eco de Badalona*, 13 d'agost de 1932.
18. *El Eco de Badalona*, 14 d'agost de 1933.
19. *Ibidem*, 20 de juliol de 1889.
20. *Ibidem*, 4 de març 1933.

BIBLIOGRAFIA

- ABRAS I POU, Margarida. *Els cementiris de Badalona*. Badalona: Ajuntament de Badalona, 1998.
- ALBALADEJO, Jordi; BOCANEGRA, Maria Dolors. *Badalona Modernista*. Badalona: Edicions Fet a mà [2003].
- BOVET, M.T.; FRANCH, M.A. «L'antiga farmàcia Homs, avui Bovet-Franch, de Gironella», a *Informatiu del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona*, núm. 59. Barcelona, gener de 2003.
- Història del carrer de Mar*. Badalona: Centre Comercial del carrer de Mar, 1991.
- CARRERAS I GARCÍA, Montserrat; VALL i SERRA, Núria. *La II República a Badalona, 1931-1936. Una població industrial en crisi*. Badalona: Museu de Badalona, 1990. (Monografies Badalonines, 12).
- CASALS I CORTÈS, Núria; PADRÓ i WERNER, Jordi. *Història gràfica de Badalona. 1880-1939. Vol. I*. Badalona: Ajuntament de Badalona, 1987.
- CASAS PLA, Jaume. «Sis generacions de farmacèutics a Caldes de Montbui», a *Informatiu del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona*, núm. 60. Barcelona, febrer de 2003.
- CUYÀS i TOLOSA, Josep M. *Història de Badalona*. Vol. VII. Badalona, 1982.
- ESTEVA DE SAGRERA, Juan. *Historia de la Farmacia*. Barcelona, 1992.
- MARTÍNEZ, Lluís. *L'era de la salut*. Avui. Barcelona, 2003.
- MUÑOZ CALVO, Sagrario. *Historia de la farmacia en la España moderna y contemporánea*. Madrid: Editorial Síntesis, 1994.
- SOLÉ, Pepa. «Joan Amigó i l'arquitectura modernista a Badalona» a *Carrer dels Arbres*, 1. Badalona, 1990, p. 11-20.
- SORNÍ ESTEVA, Xavier. *Apunts d'un segle del Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona*. Barcelona, 1998.
- VARGAS-GOLARONS, Ricard. «Les col·lectivitacions als Països Catalans (1936-1939)», a *Civitas Fracta-II*. Mataró, 1988, p. 49-80.
- VILLARROYA I FONT, Joan. *Revolució i Guerra Civil a Badalona. 1936-1939*. Badalona: Ajuntament de Badalona, 1985.
- VILLARROYA I FONT, Joan. «La persecució de la llengua i la cultura catalana a Badalona», a *Carrer dels Arbres*, 8. Badalona, 1997, p. 59-65.
- VILLARROYA I FONT, Joan (dir.). *Història de Badalona*. Badalona: Museu de Badalona, 1999 (Monografies Badalonines, 16).